

Andrzej Janowicz

Akademia Finansów i Biznesu Vistula – Warszawa

Poziom rozwoju polskiej gospodarki czynnikiem warunkującym wprowadzenie euro

Streszczenie

Plany przyspieszenia integracji w ramach strefy euro zawsze skutkują ożywieniem debaty nad wprowadzeniem wspólnej waluty w Polsce. Dzieje się tak głównie z powodu obaw, że powstanie „twarde jądro integracji” czy „Europa dwóch prędkości” bez udziału Polski. W celu ustosunkowania się do tych kwestii niezbędna jest przede wszystkim znajomość i ocena stopnia przygotowania polskiej gospodarki warunkującego przystąpienie do strefy euro. W opracowaniu przedstawione zostały kryteria konwergencji nominalnej przyjęte na mocy Traktatu z Maastricht z 1992 r., powszechnie uznane za podstawy miernika, który określa stopień gotowości danego kraju do przystąpienia do strefy euro. W pracy skoncentrowano się głównie na ocenie poziomu konwergencji realnej polskiej gospodarki w kontekście akcesji do strefy euro. W artykule dokonano próby oceny sytuacji Polski pod względem najważniejszych kryteriów konwergencji realnej na tle strefy euro oraz wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej. Przyjęto założenie, że przedstawienie wyników wskaźnikowej analizy konwergencji realnej, która w odróżnieniu od nominalnej, pozwoli pokazać pełniejszy obraz zasadności udziału państwa w unii monetarnej. Spełnienie wymogów określanych jako wskaźniki konwergencji realnej, dotyczące m.in. wielkości PKB, poziomu zatrudnienia oraz stanu bilansu płatniczego jest niezwykle istotne dla Polski, ponieważ jest warunkiem czerpania korzyści z uczestnictwa w obszarze jednawalutowym. W pracy przedstawiono także korzyści i koszty, jakie Polska może ponieść po przystąpieniu do strefy euro. Z oficjalnych źródeł rządowych wynika, że obecnie nie przyjęto żadnej precyzyjnej daty przystąpienia do strefy euro, a jedynie deklaracje, że będzie to najszybszy z możliwych terminów, gdy tylko Polska będzie w pełni gotowa do uczestnictwa w unii gospodarczo-walutowej. W pracy wykorzystano literaturę przedmiotu oraz materiały i raporty publikowane przez Narodowy Bank Polski, Ministerstwo Finansów, Eurostat oraz wybrane zagraniczne ośrodki badawcze.

Słowa kluczowe: konwergencja realna, strefa euro, rozwój gospodarczy Polski, korzyści z członkostwa w UE, koszty członkostwa w UE.

Kody JEL: E44, O11

Strategia integracji Polski ze strefą euro

W maju 2004 r. Polska stała się uczestnikiem Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) na prawach państwa objętego derogacją. Derogacja dotycząca wspólnej waluty jest tymczasowa. Oznacza to, że Polska jest zobowiązana do spełnienia kryteriów zbieżności i wprowadzenia euro. Przyjęcie wspólnej waluty pociąga za sobą trwałe usztywnienie kursu złotego względem euro i rezygnację z możliwości prowadzenia niezależnej polityki pieniężnej,

a także obowiązek przystąpienia do Europejskiego Mechanizmu Stabilności i powstającej właśnie unii bankowej.

Aktualna strategia integracji Polski ze strefą euro określona przez Radę Ministrów jest oparta na czterech filarach (Uchwała nr 48):

Filar 1. Ukierunkowanie polityki gospodarczej Polski na trwałe wypełnienie kryteriów konwergencji, w szczególności dotyczących dyscypliny fiskalnej.

Filar 2. Podjęcie dodatkowych działań wzmacniających potencjał polskiej gospodarki, w tym w obszarze instytucjonalnym.

Filar 3. Gruntowne przygotowanie techniczno-organizacyjnej strony procesu.

Filar 4. Ustabilizowanie sytuacji w strefie euro, a w szczególności jej wzmocnienie instytucjonalne.

Ze względu na dużą niepewność co do terminu wypełnienia warunków bezpiecznej integracji Polski ze strefą euro obecnie rząd nie określa przewidywanej daty przyjęcia euro. Rząd uznaje jednak za korzystne dla Polski kontynuowanie przygotowań do wprowadzenia euro, w szczególności w zakresie filarów I i II strategii integracji. Ponadto, w ramach III filaru strategii integracji, międzyinstytucjonalna struktura organizacyjna ds. wprowadzenia euro przez Polskę na bieżąco analizuje zmiany instytucjonalne w strefie euro pod kątem ich konsekwencji dla procesu przygotowań do wprowadzenia euro w Polsce (Uchwała nr 48). W rozważaniach na temat szans i zagrożeń związanych z przyjęciem wspólnej waluty najważniejszym czynnikiem określającym uwarunkowania wewnętrzne tj. zależnym od krajowej polityki gospodarczej jest stopień przygotowania polskiej gospodarki do stania się częścią wspólnego obszaru walutowego. Wskazane jest, aby decyzja o przystąpieniu do strefy euro była poprzedzona przemyślanym programem reform prowadzących do wzmocnienia fundamentów polskiej gospodarki i dostosowania ich do uwarunkowań związanych z funkcjonowaniem w unii walutowej (filar 2. strategii).

Jak wyżej wspomniano, wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej Polska została obligowana – na mocy prawa wspólnotowego – do pełnego członkostwa w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW).

Konwergencja nominalna

Moment zamiany złotego na euro nie jest określony w kategoriach czasowych, ale uwarunkowany dostosowaniem ustawodawstwa krajowego do prawa UE oraz spełnieniem kryteriów konwergencji obrazujących poziom tzw. konwergencji nominalnej. Kryteria konwergencji pozwalają ocenić czy państwo członkowskie jest gotowe do przyjęcia euro i czy jego przystąpienie nie narazi jego samego ani innych państw strefy na ryzyko ekonomiczne. Kryteria te są ujęte w art. 140 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Tabela 1
Wskaźniki nominalnej konwergencji

Wyszczególnienie	Inflacja* (listopad 2017) (%)	Procedura nadmiernego deficytu	Saldo budżetu (2016) (% PKB)	Dług publiczny (2016) (% PKB)	Długoterminowe stopy procentowe ** (listopad 2017) (%)	Mechanizm kursowy (ERM II)	Prawodawstwo dotyczące krajowego banku centralnego / zgodność przepisów prawnych
Wartość odniesienia	1,5		-3,0	60,0	2,0	2 lata	
Strefa euro	1,5		-1,5	91,1	1,1		
Bułgaria	1,0	nie	0,0	29,0	1,7	nie	nie
Chorwacja	1,3	nie	-0,9	82,9	2,8	nie	tak
Republika Czeska	2,4	nie	0,7	36,8	0,9	nie	nie
Węgry	2,4	nie	-1,9	73,9	3,1	nie	nie
Polska	1,6	nie	-2,5	54,1	3,4	nie	nie
Rumunia	0,9	nie	-3,0	37,6	3,9	nie	nie
Szwecja	1,9	nie	1,1	42,2	0,6	nie	nie

* Średnia stopa inflacji w danym roku do listopada 2017 r. Kryterium: nie więcej niż 1,5 p.p. powyżej stopy inflacji w trzech państwach członkowskich osiągniętych najlepsze wyniki.

** Średnia długoterminowa stopa procentowa w danym roku do listopada 2017 r. Kryterium: nie więcej niż 2 p.p. powyżej stopy procentowej w trzech państwach członkowskich o najbardziej stabilnych cenach.

Źródło: *Convergence criteria for joining* (2018).

Gospodarcze kryteria przyjęcia do strefy euro dają pewność, że zainteresowane państwo jest gotowe do integracji z systemem walutowym strefy. Kryteria te określają następujące progi (kryteria konwergencji):

1. Stabilność ceny – inflacja kraju pretendenta może najwyżej o 1,5 p.p. przekraczać inflację 3 najstabilniejszych cenowo państw członkowskich.
2. Długotrwała równowaga finansów publicznych. Deficyt publiczny może wynosić najwyżej 3% PKB. Dług publiczny może wynosić najwyżej 60% PKB.
3. Stabilny kurs walutowy. Zainteresowane państwo musi od co najmniej 2 lat uczestniczyć w mechanizmie walutowym (ERM II). W tym czasie jego waluta nie może wykazywać silnych wahań względem centralnego parytetu ERM II, a sam parytet nie może być obniżany względem euro.
4. Stabilne długoterminowe stopy procentowe. Długoterminowe stopy procentowe mogą najwyżej o 2 p.p. przekraczać stopy 3 najstabilniejszych pod tym względem państw członkowskich.

Bieżące informacje na temat aktualnego stanu wypełnienia tych kryteriów są publikowane w wydawanym od sierpnia 2009 r. przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro *Monitorze konwergencji nominalnej* oraz publikowanym co dwa lata przez Europejski Bank Centralny *Raporcie o konwergencji*.

Według najnowszych danych Eurostatu spełnienie kryteriów konwergencji nominalnej przez Polskę przedstawia tabela 1. Prezentowane w tabeli dane wskazują, że w listopadzie 2017 r. stopa inflacji HICP w Polsce wynosiła 1,6%, była, zatem nieznacznie wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen, wynoszącej 1,5%.

W okresie referencyjnym – od października 2016 r. do listopada 2017 r. – średnia długoterminowa stopa procentowa w Polsce wyniosła 3,4% czyli była wyższa od wartości referencyjnej, wynoszącej 2,0%. W dwuletnim okresie referencyjnym złoty polski nie należał do ERM II, a jego kurs był płynny. Warto przypomnieć, że w czerwcu 2015 r. Rada ECOFIN postanowiła umorzyć procedurę nadmiernego deficytu wobec Polski, mimo że deficyt przekraczał wartość referencyjną, ponieważ wskaźnik długu do PKB był poniżej 60%, a przekroczenie wartości referencyjnej było niewielkie i można je było wytłumaczyć kosztem netto przeprowadzonych w przeszłości reform systemu emerytalnego.

Konwergencja realna

Spełnienie kryteriów konwergencji nominalnej jest przepustką do członkostwa w strefie euro. Jednak szanse i zagrożenia związane z przyjęciem wspólnej waluty uzależnione są nie od stopnia konwergencji nominalnej, lecz od konwergencji realnej tj. strukturalnego podobieństwa gospodarki Polski do strefy euro oraz podobnego przebiegu cykli koniunkturalnych. Można oczekiwać, że wysoki stopień szeroko rozumianej konwergencji realnej z jednej strony

ułatwi funkcjonowanie polskiej gospodarki w ramach strefy euro, z drugiej natomiast uczestnictwo w strefie euro może proces konwergencji realnej przyspieszać (Stryjek 2009).

Tabela 2

PKB *per capita* według standardu siły nabywczej w państwach członkowskich UE w latach 2004-2016 (UE-28 =100)

Wyszczególnienie	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
UE-28	100	100	100	100	100	100	100
Strefa euro (19 państw)	110	110	109	108	107	107	106
Austria	126	126	124	126	131	129	126
Belgia	121	119	116	121	121	120	118
Bułgaria	34	38	43	45	46	46	48
Chorwacja	55	58	63	59	60	58	59
Cypr	97	101	106	100	91	81	81
Czechy	78	79	84	83	83	86	88
Dania	124	125	125	129	127	127	125
Estonia	54	64	69	65	74	76	74
Finlandia	117	115	121	116	115	111	109
Francja	110	109	107	108	107	107	105
Grecja	96	96	93	85	72	70	67
Hiszpania	98	103	101	96	91	90	92
Holandia	133	136	139	134	133	131	128
Irlandia	145	148	134	130	132	137	177
Litwa	49	55	63	60	70	75	75
Luksemburg	238	261	262	257	260	270	267
Łotwa	46	53	59	53	60	64	65
Malta	80	78	79	84	84	90	95
Niemcy	120	117	117	120	124	125	123
Polska	50	51	55	62	67	68	69
Portugalia	81	83	81	82	75	77	77
Rumunia	34	39	49	52	54	55	59
Słowacja	57	63	71	74	76	77	77
Słowenia	86	86	90	83	82	83	83
Szwecja	126	125	127	125	127	124	124
Węgry	61	61	62	64	65	68	67
Wielka Brytania	119	115	109	107	107	108	108
Włochy	110	108	107	104	102	97	96

Źródło: GDP per capita in PPS (2018).

W wielu publikacjach za najważniejszy wskaźnik oceny poziomu konwergencji polskiej gospodarki przyjmuje się wartości oparte o PKB *per capita*. Warto zauważyć, że w 2017 r. nominalna wartość PKB Polski wyniosła 465 604,9 mln euro, co stanowiło 4,1% PKB 19 krajów strefy euro (11 168 630,4 mln euro) i 3,0%, 28 krajów UE (15 326 468,0 mln euro).

W 2016 r. PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej był w Polsce o 37% niższy niż w strefie euro (tabela 2). PKB *per capita* Polski należy do najniższych wśród państw UE i klasyfikowany jest dopiero na 22 miejscu. W 2016 r. niższym poziomem zamożności charakteryzowało się tylko sześć państw członkowskich: Bułgaria (48% średniej UE), Rumunia i Chorwacja (59%), Łotwa (65%), Węgry i Grecja (67%). Inne wskaźniki makroekonomiczne polskiej gospodarki nie rokują szybkiej poprawy tego wskaźnika. Niższy poziom PKB *per capita* w Polsce niż w strefie euro znajduje odzwierciedlenie w niższym poziomie cen oraz płac.

Autorzy raportu NBP omawiającego integrację Polski ze strefą euro zwracają uwagę, że wyniki obliczeń cen porównywalnych koszyków dóbr, które są przeprowadzane w ramach *International Comparison Program*, wskazują, że kraje o niskim poziomie PKB *per capita* zazwyczaj charakteryzują się niższym poziomem cen niż kraje wysoko rozwinięte (Ekonomiczne wyzwania... 2014). Także w przypadku Polski, zgodnie z danymi Eurostatu, w 2016 r. poziom cen był o 47,9% niższy niż przeciętnie w strefie euro (tabela 3), jeszcze w 2013 r. poziom cen był niższy o 44%. Połączenie dwóch powyższych faktów powoduje, że dystans rozwojowy Polski względem strefy euro mierzony poziomem PKB *per capita* w cenach bieżących w 2016 r. wyniósł 65% (tabela 2).

Warto także odnotować, że wynagrodzenia w Polsce są znacznie niższe niż w strefie euro: w 2016 r. stawki godzinowe w Polsce stanowiły zaledwie 34% (w 2013 r. tylko 29%) płacy uzyskiwanej średnio przez pracowników w strefie euro. Prezentowane w tabeli 3 dane pokazują, że w Polsce zarówno płaca nominalna, jak i udział płac w PKB należy do najniższych w Europie i jest głównym czynnikiem napływu Bezpośrednich Inwestycji zagranicznych (BIZ), ale też z drugiej strony niekorzystnie wpływa na sytuację społeczno-ekonomiczną kraju. Potwierdzają to różne wyniki badań na temat emigracji Polaków, które wskazują, że w okresie poakcesyjnym głównym i niezmiennym czynnikiem stymulującym emigrację są motywy zarobkowe (Slany, Solga 2014).

Wg autorów wymienionego raportu NBP wraz ze zmniejszaniem się dystansu Polski względem strefy euro, mierzonego poziomem PKB *per capita*, można spodziewać się konwergencji poziomu cen oraz wynagrodzeń, czyli aprecjacji realnego kursu walutowego. Przewidują, że po przystąpieniu do strefy euro presja na aprecjację kursu realnego, wynikającą z konwergencji realnej, będzie objawiała się wyższą inflacją. Realna aprecjacja może odbywać się poprzez aprecjację nominalnego kursu walutowego, bądź wyższą inflację. W kraju należącym do unii walutowej realna aprecjacja kursu wymiany w stosunku do partnerów z tego samego obszaru walutowego może przebiegać jedynie poprzez dostosowania cen. Z powyższych względów można się spodziewać, że konwergencja poziomu PKB

Tabela 3

Koszty pracy i wynagrodzeń na godzinę w euro i ich udział w PKB w 2016 r.

Wyszczególnienie	Koszty pracy (w EUR)		Udział kosztów pracy w PKB (%)		Koszty wynagrodzeń (w EUR za godzinę)	Wzrost kosztów pracy w 2016 (%)	Poziomcen (%)
	Godzino- we	Pozapła- cowe	2006	2016	2016	2016	2016
	2016	2016	2006	2016	2016	2016	2016
EU-28	29,4	26,0	46,7	47,4	19,3	1,6	100
Strefa euro (19)	25,0	23,9	46,3	47,6	22,1	1,40	101,5
Belgia	39,2	27,5	49,1	49,4	28,40	0,2	109,0
Bułgaria	4,4	15,8	32,7	41,8	3,7	7,8	47,7
Czechy	10,2	27,0	39,7	40,4	7,4	3,8	65,7
Dania	42,0	13,9	50,5	52,3	36,2	2,1	140,6
Niemcy	33,0	22,4	48,7	50,8	25,6	2,5	103,3
Estonia	10,9	26,3	43,8	49,3	8,0	5,6	75,3
Irlandia	30,4	13,8	39,1	29,4	26,2	1,3	123,7
Grecja	14,2	24,2	33,5	33,5	10,8	0,8	84,1
Hiszpania	21,3	25,3	47,7	47,6	15,9	0,4	91,5
Francja	35,6	33,2	50,8	52,0	23,8	1,5	107,9
Chorwacja	10,0	14,9	47,2	46,0	8,5	4,8	66,0
Włochy	27,8	27,4	38,4	39,9	20,2	-0,8	100,5
Cypr	15,8	17,0	43,3	44,4	13,1	0,6	87,8
Łotwa	7,5	20,6	41,3	46,4	6,0	6,4	71,2
Litwa	7,3	27,8	42,7	43,8	5,3	7,5	62,9
Luksemburg	36,6	13,4	47,0	49,1	31,7	0,8	125,1
Węgry	8,3	23,6	45,6	42,7	6,30	4,6	59,6
Malta	13,2	6,6	43,9	42,1	12,3	0,0	82,0
Holandia	33,3	20,4	47,3	48,4	26,5	0,1	111,0
Austria	32,7	26,3	45,6	48,1	24,1	0,9	106,0
Polska	8,6	18,4	36,6	38,0	7,0	0,0	53,6
Portugal	13,7	20,6	46,8	44,2	10,9	2,5	84,0
Rumunia	5,5	19,9	38,1	33,9	4,4	11,6	52,3
Słowenia	16,2	16,3	49,6	49,3	13,6	2,7	83,8
Słowacja	10,4	26,4	35,9	39,3	7,7	3,5	68,0
Finlandia	33,2	22,2	47,4	48,3	25,8	0,7	121,1
Szwecja	38,0	32,5	44,3	46,9	25,7	1,7	125,8
W. Brytania	26,7	16,5	50,3	49,4	22,3	-10,1	121,6
Norwegia	50,2	18,1	40,2	48,7	41,1	-2,0	140,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

per capita, ze względu na występowanie *Penn effect*, będzie powodować dodatkową presję inflacyjną w Polsce (*Ekonomiczne wyzwania...* 2014).

Ocena konkurencyjność polskiej gospodarki według międzynarodowych rankingów

Autorzy wymienianego raportu NBP sugerują, że bardzo ważnym wyzwaniem po wejściu do strefy euro będzie utrzymanie konkurencyjności polskiej gospodarki na rynkach światowych. Wejście do strefy euro oznacza utratę możliwości dostosowań kursu nominalnego (względem partnerów z unii walutowej) w reakcji na zmieniające się uwarunkowania w handlu światowym. Oznacza to, że dostosowania relatywnych cen i kosztów, wymagające deprecjacji kursu realnego względem euro, mogą się dokonywać jedynie kanałem wewnętrznej dewaluacji tj. poprzez spadek płac, kosztów wytwarzania i relatywnych cen. Doświadczenia wybranych krajów strefy euro pokazują, że może się to wiązać ze zwiększoną amplitudą wahań oraz przejściowo podwyższonym poziomem stopy bezrobocia. Wobec czego stawiają tezę, że bardzo ważnym elementem przygotowań do uczestnictwa w strefie euro jest zagwarantowanie, aby konkurencyjność polskiej gospodarki miała mocne fundamenty (*Ekonomiczne wyzwania...* 2014).

Globalny raport konkurencyjności Światowego Forum Gospodarczego

Do najbardziej prestiżowych i opiniotwórczych opracowań poświęconych ocenie konkurencyjności gospodarki światowej należy raport pt. *Global Competitiveness Report* publikowanych przez World Economic Forum (WEF) (Schwab 2017). Najnowszy raport (WEF) Globalnej Konkurencyjności na lata 2017-2018 ocenia konkurencyjność gospodarek 137 krajów i zapewnia unikalny wgląd w czynniki napędzające ich produktywność i dobrobyt. Ranking oparty jest na 12 filarach konkurencyjności i określa zdolność poszczególnych krajów do osiągnięcia długotrwałego wzrostu gospodarczego i dobrobytu. Filary te to: instytucje, infrastruktura, otoczenie makroekonomiczne, zdrowie i szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo wyższe i szkolenia, efektywność rynku towarów, efektywność rynku pracy, rozwój rynku finansowego, zaawansowanie technologiczne, wielkość rynku, zaawansowanie biznesu i rozwój innowacji.

Pierwsze miejsce w rankingu, dziewiąty rok z rzędu (od 2009 r.), zajmuje Szwajcaria z wynikiem (5.86 pkt). Drugie miejsce zajęły Stany Zjednoczone, radykalna poprawa po kryzysie (5.85 pkt), a trzecie Singapur (5.71 pkt). Poza podium, ale wciąż na wysokim czwartym i piątym miejscu, znalazły się odpowiednio Holandia i Niemcy. Europa nadal pozostała liderem konkurencyjności, bo w pierwszej dziesiątce rankingu jest aż 6 państw z tego kontynentu. Polska jeszcze rok temu zajmowała 36 pozycję, co było najlepszym wynikiem w historii (por. tabela 4). W obecnym rankingu Polska uplasowała się na 39. miejscu, a co gorsza wyprzedziła nas Rosja (która awansowała na 38. z 45. pozycji), Indonezja czy Azerbejdżan.

Tabela 4

Pozycja Polski w rankingu WEF od edycji 2006-2007 do edycji 2017-2018

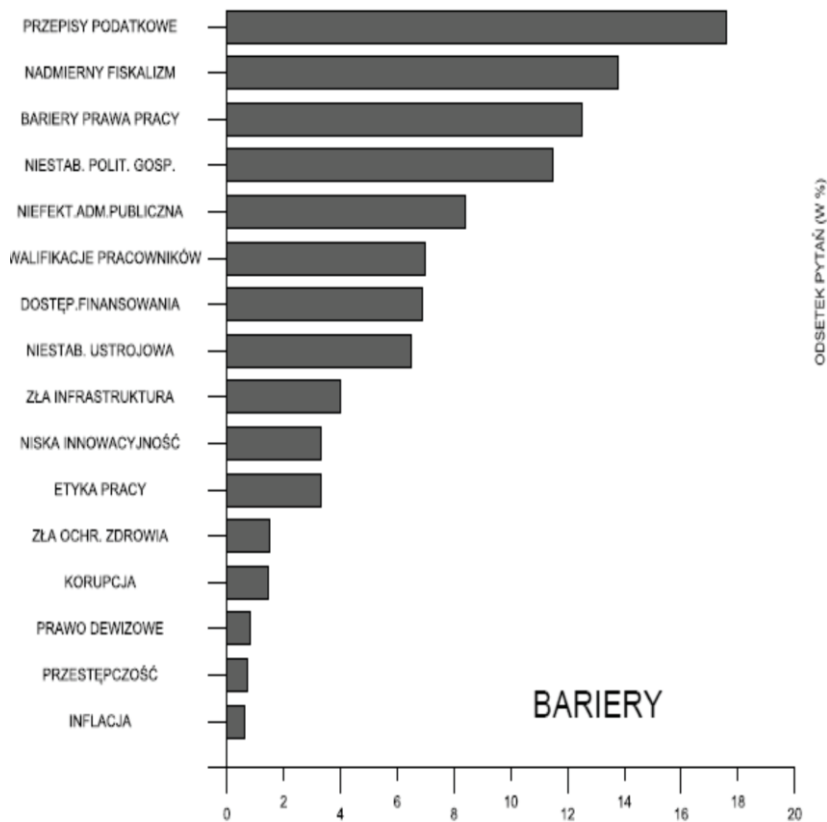
Wyszczególnienie	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Całkowity wynik	4,38	4,28	4,28	4,32	4,50	4,46	4,46	4,45	4,50	4,56	4,59
Miejsce na świecie	45	51	53	46	39	41	41	42	41	36	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WEF.

Na słabą pozycję konkurencyjności polskiej gospodarki wpływają liczne bariery hamujące jej rozwój (por. wykres 1).

Wykres 1

Największe bariery konkurencyjności gospodarki Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WEF.

Jak zwracają uwagę autorzy raportu, wśród najsilniejszych barier dla konkurencyjności polskiej gospodarki po raz kolejny wskazano na przepisy podatkowe (złożoność systemu), ale także na nadmierny fiskalizm, bariery prawa pracy i niestabilność polityki gospodarczej.

Ocena konkurencyjności w ujęciu metodologii IMD

Cieszący się wielką renomą Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania (IMD) w Lozannie, który od 1989 r. przygotowuje *World Competitiveness Yearbook*, jest pionierem w dziedzinie ocen konkurencyjności krajów. Najnowsza analiza konkurencyjność 63 krajów sporządzana jest na podstawie ponad 340 kryteriów zgrupowanych w cztery główne grupy kluczowych aspektów gospodarki danego państwa. Czynnikiemami branyymi pod uwagę w tej ocenie są (*Methodology and Principles of Analysis* 2018):

- wyniki gospodarcze (83 kryteria) – ocena makroekonomiczna gospodarki krajowej,
- efektywność rządu (73 kryteria) – zakres, w jakim polityka rządu sprzyja konkurencyjności,
- efektywność biznesu (73 kryteria) – stopień, w jakim w środowisku krajowym zachęca się przedsiębiorstwa do wykonywania zadań w sposób innowacyjny, zyskowy i odpowiedzialny,
- infrastruktura (115 kryteriów) – zakres, w jakim podstawowa infrastruktura technologiczna, naukowa i zasoby ludzkie działają na potrzeby biznesu.

Tabela 5

Ranking konkurencyjności wg IMD

Wyszczególnienie	2017	2016	zmiana +/-
Hongkong	1	1	-
Szwajcaria	2	2	-
Singapur	3	4	+ 1
USA	4	3	- 1
Holandia	5	8	+ 3
Irlandia	6	7	+ 1
Dania	7	6	- 1
Luksemburg	8	11	+ 3
Szwecja	9	5	- 4
Zjednoczone Emiraty	10	15	+ 5
Polska	38	33	- 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IMD.

Prezentowane w tabeli 5 dane potwierdzają, że Hongkong i Szwajcaria utrzymały pozycję najbardziej konkurencyjnych państw na świecie. Stany Zjednoczone spadły na 4 miejsce najniższe od 5 lat. W pierwszej 10 znajdujemy 6 państw europejskich. Polska spadła w rankingu znacząco o 5 miejsc na 38 pozycję wśród 63 ocenianych państw i na 21 miejsce w Unii Europejskiej. W 2017 r. według wyżej wymienionych kryteriów Polska została sklasyfikowana na: 27 miejscu – wydajność ekonomiczna, 44 miejscu – wyniki gospodarcze, 37 miejscu – efektywność działalności i 34 miejscu – infrastruktura. W komentarzu podano wyzwania, jakie stoją przed polską gospodarką (*Competitiveness Ranking 2018*):

- Szybko rosnący deficyt budżetowy i dług publiczny rodzi pytanie, czy Polska będzie spełniać kryteria traktatu z Maastricht w najbliższej przyszłości.
- Groźba inflacji. Cel inflacyjny polityki pieniężnej banku centralnego jest zagrożony przez rozległe wydatki na konsumpcję.
- Wyzwaniem dla polskiej gospodarki jest poprawa innowacyjności i konkurencyjności w związku z nowoczesnymi standardami międzynarodowymi.

Raport Banku Światowego *Doing business 2018*

Raport Banku Światowego jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej cytowanych opracowań dotyczących konkurencyjności. Eksperti BS oceniamy jedynie aspekty mikroekonomiczne prowadzenia działalności gospodarczej. Są one związane zasadniczo z regulacjami w 10 obszarach, uznanych za kluczowe w prowadzeniu biznesu, takich jak np. płacenie podatków, egzekwowanie zobowiązań umownych, zakładanie firmy czy pozyskiwanie kredytu.

Tabela 6

Ranking swobody prowadzenia działalności gospodarczej

Ranking	Wlk. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
2016	6	14	28	33	21	26	44	30	25
2017	7	17	29	32	21	27	50	33	24
2018	7	20	31	28	19	30	46	37	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Doing Business 2018*.

Zgodnie z wynikami najnowszej edycji raportu – *Doing Business 2018* – Polska zajęła 27. miejsce (w gronie 190 państw) w ogólnym rankingu łatwości prowadzenia działalności gospodarczej (*ease of doing business*), oznacza to spadek o 3 miejsca w stosunku do raportu z 2016 r. (por. tabela 6). W wybranych obszarach Polska zajęła następujące miejsca; rozpoczęcie działalności gospodarczej – 120., otrzymanie kredytu – 105., system podatkowy – 51., uzyskanie

pozwoleń budowlanych – 41., dostęp do energii elektrycznej – 58., ochrona inwestorów mniejszościowych – 51., egzekwowanie umów – 55.. Pierwsze miejsce w rankingu zajęła Nowa Zelandia, drugie Singapur a trzecie Dania. W pierwszej dziesiątce znalazły się jeszcze 3 kraje europejskie: Wlk. Brytania na 7. miejscu, Norwegia na 8., a Szwecja na 10. miejscu.

Indeks wolności gospodarczej 2018 – Heritage Foundation i Wall Street Journal

Autorzy corocznego rankingu pt. *Index of Economic Freedom* oceniają m.in. swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, politykę handlową, obciążenia podatkowe, politykę budżetową, wolność finansową, sprawność sądów, politykę monetarną, transparentność rządów, politykę rynku pracy czy poziom korupcji. Oceniane kraje mają przyznany sumaryczny wynik w skali 0-100 pkt.

Tabela 7

Ranking wolności gospodarczej według wybranych krajów

Ranking	Wlk. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
2016	10	17	75	43	13	21	86	56	39
2017	12	26	72	69	16	28	79	57	45
2018	8	25	71	60	19	24	79	59	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *2018 Index...* (2018).

W aktualnej edycji rankingu wolności gospodarczej z 2018 r., w którym ocenie poddano 180 krajów, Hongkong (90,2 pkt) i Singapur (88,8 pkt) już 24 rok z rzędu zajmują pierwsze i drugie miejsce. Na trzecim miejscu uplasowała się Nowa Zelandia (84,2 pkt). Polska, jak w poprzednim roku, zajęła miejsce 45 (68,5 pkt) i tym samym nie odrobiła spadku o 6 pozycji w stosunku do 2016 r. (zob. tabela 7). Obecnie Polska sklasyfikowana została na 15 pozycji wśród krajów UE-28. Na podstawie średniego wyniku każdy ze 180 krajów jest sklasyfikowanych w *Indeksie* według ustalonej 5-stopniowej skali wolności gospodarczej. Polska, plasując się na 45 miejscu, została zakwalifikowana do trzeciej kategorii jako kraj „w większości wolny”.

Poziom innowacyjności polskiej gospodarki

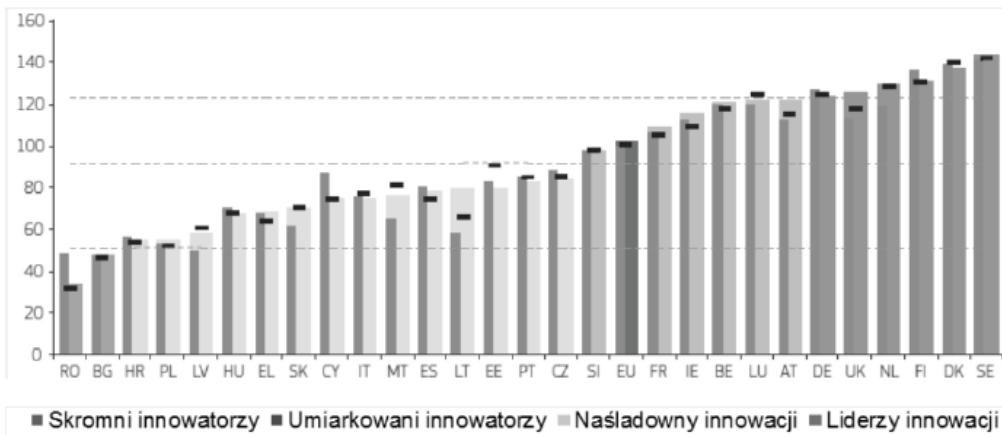
Innowacyjność zmienia oblicza gospodarek, tworząc nową jakość produktów i usług i determinując również zmiany strukturalne. W celu dokonania bardziej wieloaspektowych

porównań innowacyjności poszczególnych gospodarek stworzono także wiele indeksów będących syntetycznymi miernikami składającymi się z licznych wskaźników cząstkowych. Ich zaletą jest zwiększenie międzynarodowej porównywalności dzięki równoległemu wykorzystaniu wielu alternatywnych mierników innowacyjności, a wadą jest to, że chociaż są one relatywnie dobrą miarą dla państw zaawansowanych gospodarczo, mogą nie być odpowiednie do oceny postępów krajów o niższym poziomie rozwoju. Do najbardziej rozpowszechnionych wskaźników należą m.in.: Ranking Innowacyjności krajów UE (*Innovation Union Scoreboard*), Globalny Indeks Innowacyjności (*Global Innovation Index*) oraz filar Innowacyjność w Globalnym Raportcie Konkurencyjności (*Global Competitiveness Report*).

Ranking Innowacyjności krajów UE (*Innovation Union Scoreboard*) jest podstawowym instrumentem stosowanym przez Komisję Europejską w ocenie innowacyjności krajów członkowskich (zob. wykres 2).

Wykres 2

Ocena innowacyjności krajów UE w 2016 r.

Źródło: European Innovation Scoreboard 2017 (2017).

Wykorzystuje w tym celu zestaw różnorodnych wskaźników obrazujących zarówno nakłady ponoszone na innowacje, jak i osiągnięte wyniki. Na ich podstawie powstaje sumaryczny wskaźnik innowacyjności. Przyjmuje on wartości od 0 do 1, przy czym im wyższa jego wartość, tym wyższy poziom innowacyjności danego kraju. W raporcie z 2017 r. Polska zajmująca 25 miejsce wśród krajów UE (czyli czwartą pozycję od końca) jest klasyfikowana jako „umiarkowany innowator”. Warto odnotowania jest to, że większość liderów innowacji osiąga jedne z najwyższych wyników we wszystkich lub niemal wszystkich wskaźnikach.

Oznacza to, że kraje te stworzyły harmonijne i zrównoważone systemy wsparcia, organizacji i finansowania innowacji.

Globalny Indeks Innowacyjności (*The Global Innovation Index 2017*), dostarcza szczegółowych danych na temat innowacyjności 127 krajów i gospodarek na całym świecie. Jego 81 wskaźników zawiera m.in. dane o zgłoszeniach patentowych, kreowaniu innowacyjności (instytucje, kapitał ludzki, infrastruktura, zaawansowanie rynku oraz zaawansowanie działalności biznesowej, naukowej). W pierwszej 10 bieżącego rankingu znajdujemy aż 8 państw europejskich. Listę otwiera Szwajcaria, Szwecja i Holandia, na 5 miejscu jest Wlk. Brytania, na 6 Dania, na 8 Finlandia, na 9 Niemcy, a na 10 Irlandia. Polska zajęła 38 miejsce (25 w Europie), za Bułgarią, Słowacją i Łotwą.

Działalność B+R firm w Polsce

Jednym z ważniejszych mierników pomiaru innowacyjności gospodarki i postępu technologicznego są nakłady na działalność badawczo-rozwojową. 2015 r. był kolejnym rokiem wzrostu tych nakładów w cenach bieżących. Wyniosły one 18,06 mld zł, osiągając poziom 1% PKB, ale nadal daleko nam do średniej UE-28 (2,03%) (Przedsiębiorczość w Polsce 2017). Działalność B+R firm w Polsce odbywa się na relatywnie małą skalę. Wśród 2500 firm będących w 2016 r. światowymi liderami inwestycji w B+R (według The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) nie znalazło się żadne polskie przedsiębiorstwo, podobnie jak w 2015 r., podczas gdy w rankingu z 2014 r. wyróżniono jedną firmę z Polski.

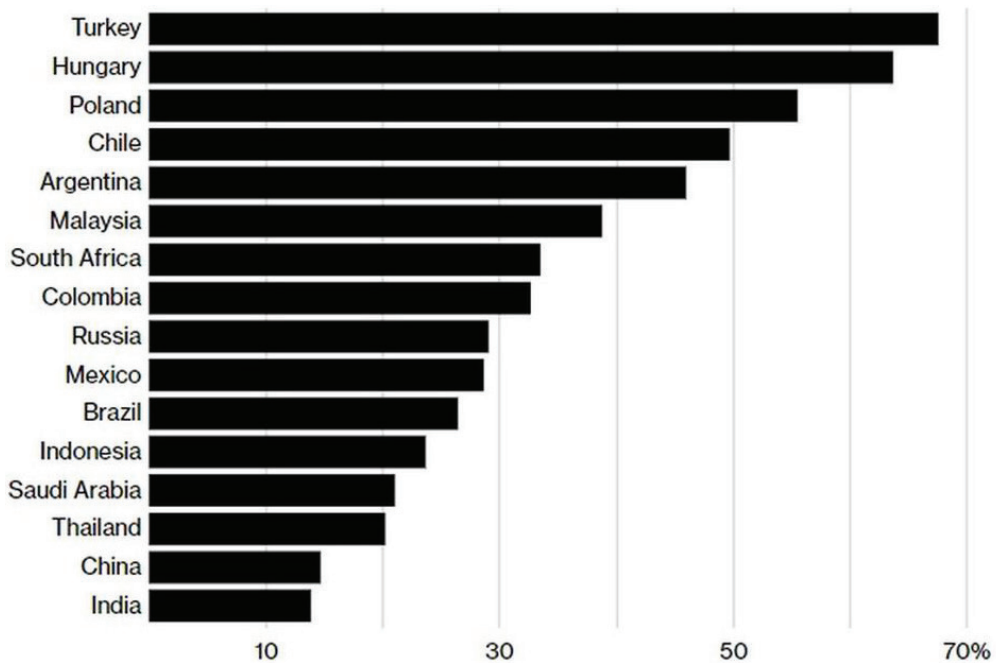
Zadłużenie zagraniczne Polski

Agencja Bloomberg w obszernym artykule w alarmistycznym tonie informuje o nadciągającej nowej fali kryzysu, który dotknie rynki wschodzące (z ang. *emerging markets*) (Curran 2018). Przedsiębiorstwa i rządy, które obecnie borykają się z rosnącymi kosztami pożyczek w dolarach, będą musiały stawić czoła presji wobec zbliżającego się terminu wykupu rekordowej liczby obligacji. Według danych zebranych przez Bloomberg w 2018 r. kraje *emerging markets* będą musiały spłacić lub refinansować zadłużenie wynoszące około 249 mld dolarów. Kraje te wykorzystując dostęp do taniego pieniądza, w ciągu 10 lat podwoiły zadłużenie, nie pamiętając o lekcji historii z kryzysu zadłużenia latynoamerykańskiego z lat 80., azjatyckiego kryzysu finansowego lat 90. i argentyńskiego bankructwa z lat 2000. Turcja, Węgry i Polska to według wyliczeń Bloomberg, kraje o najwyższym udziale zadłużenia zagranicznego w relacji do PKB co czyni je najbardziej narażonymi na zmiany na rynku walutowym i odpływ kapitału (zob. wykres 3). Wysokie zadłużenie Turcji (67,6% PKB) jest wynikiem odnotowanej w bieżącym roku wysokiej 21% deprecjacji tureckiego lira w stosunku do dolara. Zadłużenie zagraniczne Węgier wynosi 63,8%. Zadłużenie Polski

wynosi 55,6%, co według Bloomberg'a czyni naszą gospodarkę bardziej „kruchą” (z ang. *fragile*) i bardziej podatną na światowe zawirowania, jak np. wzrost rentowności amerykańskich obligacji, niż inne kraje.

Wykres 3

Kraje o najwyższym zadłużeniu zagranicznym w relacji do PKB w 2018 r.

Uwaga: zadłużenie zagraniczne obejmuje pożyczki korporacyjne i rządowe.
Źródło: dane Bloomberg.

W artykule zwrócono też uwagę, że udział inwestorów zagranicznych w rządowych papierach wartościowych różnych Państw w ich walucie krajowej, nie chroni ich jako emitentów przed skutkami kryzysu, wynika to z dużej wrażliwości inwestorów zagranicznych na zmiany w rozwiniętych gospodarkach. Pod tym względem za najbardziej zagrożone kraje uznano Peru i Czech, Polska znalazła się w tym rankingu na 6 miejscu.

W wielu publikacjach przytaczana jest, złowróźbna wypowiedz ekonomisty, profesora Harvardu Carmen Reinharta, która twierdzi, że szybkie narastanie długu rynków wschodzących w ciągu ostatniej dekady stawia te kraje w trudniejszym położeniu niż w czasie kryzysu w 2008 r. i jego kulminacji w 2013 r.. Przestrożą dla Polski powinien być przykład Grecji,

który pokazuje, jak niebezpieczne potrafi być nadmierne zadłużenie zagraniczne. Kraj jest całkowicie uzależniony od wierzycieli i ich kolejnych programów ratunkowych, przez co najważniejsze decyzje dotyczące polityki gospodarczej i społecznej kraju zapadają dziś poza jego granicami (Szklarz 2016).

Koszty obsługi zadłużenia

Wysoki i rosnący poziom zadłużenia zagranicznego powoduje aprecjację kosztów jego obsługi. Pokazuje to rentowność 10-letnich obligacji państwowych, która jest dla wielu inwestorów globalnych miarą ryzyka dla danego kraju. W czasie wielkiego kryzysu, który zaczął się w 2008 r., to właśnie ta miara była często używana w odniesieniu do skali problemów gospodarczych poszczególnych państw.

Tabela 8

Poziomy rentowności obligacji w wybranych krajach I kw. 2018 r.

Kraj	Obligacje 10 letnie (rentowność w %)
Strefa Euro	1,07
Unia Europejska	1,32
Turcja	14,22
Węgry	3,14
Polska	3,24
Francja	0,74
Japonia	0,04
Kanada	2,41
Niemcy	0,45
USA	2,97
W. Brytania	1,38
Włochy	2,43

Źródło: (www1).

W przypadku obligacji Skarbu Państwa wzrost rentowności oznacza większe koszty obsługi długu dla budżetu państwa. Prezentowane w tabeli 7 dane pokazują, że oprocentowanie polskich obligacji 10-letnich jest wysokie (należy do najwyższych w Europie, tylko dwa państw Rumunia i Włochy mają wyższe), co jest premią za ryzyko dla inwestorów, a zarazem określa niski poziom zaufania do Polski jako emitenta (*Long term...* 2018). Co jest najważniejsze to fakt, że tak naprawdę to Polska nie spłaca zadłużenia zagranicznego – zadłużenie nie spada – jest ono tylko obsługiwane (rolowane) (*Bilans Platniczy...* 2018).

Postępujący w Polsce szybki wzrost zadłużenia i kosztów jego obsługi, uprawnia do stwierdzenia, że Polska znalazła się w spirali zadłużenia. Oznacza to, że kiedy zapada termin wykupu obligacji, czy spłaty kredytów, środki na ten cel są pozyskiwane z nowych emisji i kredytów, z reguły wraz ze wzrostem ryzyka pożyczkobiorcy, po coraz wyższych cenach. Pośrednio jest to widoczne w zmianach salda aktywów rezerwowych NBP, których wartość w 2016 r. wynosiła 108 064 mln euro, w 2017 r. 94 550 mln euro (spadek o 12,5%) a w kwietni br. 93 546 mln euro.

Wybrane opinie na temat wejścia do strefy euro

O tym, że Polska jest już na odpowiednim etapie rozwoju, by zacząć starania o przyjęcie wspólnej europejskiej waluty, przekonuje coraz więcej ekonomistów. List otwarty w tej sprawie wystosowało do premiera ponad 20 znanych polskich ekonomistów i redakcja „Rzeczpospolitej” (*Przyjęcie euro...* 2018).

Akcjonariusze listu zwracają się z apelem do premiera o wznowienie przygotowań do wejścia Polski do strefy euro, uważają to za sprawę niecierpiącą zwłoki. Twierdzą, że jedyną przyszłością UE będzie poszerzenie strefy euro. Dalej w liście czytamy, że Polska powinna wziąć udział w tym procesie, jeśli chce mieć realny wpływ na przyszłość kontynentu, a także, jeśli chce na trwałe zakotwiczyć w zachodniej Europie. Przy naszym tranzytowym położeniu geograficznym nie mamy wyboru: albo w przyszłości będziemy w strefie euro, albo w strefie wpływów Rosji. Przyjęcie wspólnej waluty będzie wypełnieniem traktatowych zobowiązań Polski, które dobrowolnie podjęliśmy, wstępując do UE, a które w referendum zatwierdzili obywatele RP. Z tego zobowiązania nikt władz RP nie zwolnił. Podjęcie przygotowań do przyjęcia euro może się stać sposobem na wyjście Polski z impasu, w jakim się znalazła na forum europejskim. Akcjonariusze listu uważają, że konieczne jest powołanie stałej rady, która wskaże niezbędne zmiany w systemie prawnym oraz finansowym, pomoże wybrać właściwy moment wejścia do mechanizmu ERM II i opłacalny dla polskiej gospodarki kurs zamiany złotego na euro, a także zainicjuje społeczną akcję informacyjną, która dostarczy społeczeństwu obiektywnych danych o wspólnej walucie i rozwieje mity wokół operacji jej przyjęcia.

W odpowiedzi na ten list i pytanie redakcji money.pl o termin wejścia Polski do strefy euro, premier M. Morawiecki mówi, że: „Nie uważam, żeby strefa euro była optymalnym obszarem walutowym. Nie bierzemy teraz tego tematu pod uwagę” (Morawiecki... 2018).

Elżbieta Mączyńska uważa, że wprowadzenie euro w Polsce umocni pozycję Polski w UE i stopień politycznego oraz gospodarczego zintegrowania naszego kraju z Unią, co zarazem zwiększa bezpieczeństwo międzynarodowe. Natomiast pozbawienie kraju narzędzia, jakim jest polityka monetarna, osłabi możliwość kształtowania wpływu na gospodarkę. Według ekonomistki ważnym argumentem za przystąpieniem do strefy euro jest kwestia ryzyka kurso-

wego. To jest wyjaśnienie, dlaczego biznes jest za tym, żeby przyspieszyć prace dotyczące wchodzenia Polski do strefy euro. W momencie, kiedy większość eksportu Polski to eksport do UE, posiadanie waluty euro oznacza, że eksporterzy nie są narażeni na ryzyko kursowe. E. Mączyńska wskazała na potrzebę, wręcz konieczność dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych następstw wejścia Polski do strefy euro, by zwiększyć świadomość społeczną dotyczącą tej kwestii. Ponieważ zobowiązaliśmy się przecież do wejścia do strefy euro. Zwraca uwagę, że przyjęte zobowiązania nadal zobowiązują (*Znana ekonomistka...* 2018).

Bardzo negatywne opinie na temat wprowadzenia euro prezentują ekonomiści S. Kawalec i E. Pytlarczyk uznają, że UE i wspólny rynek są wielkimi osiągnięciami Europy, które przyniosły jej wzrost gospodarczy po straszliwych wojnach. Natomiast wprowadzenie euro okazało się błędem i euro zamiast umacniać, „rozsadza Europę i stanowi dzisiaj jeden z głównych czynników, zagrażających integracji europejskiej”. Uważają, że strefa euro okazała się grą o sumie ujemnej i na dłuższą metę przynosi straty wszystkim uczestnikom. Według ich opinii strategią rokującą najlepsze szanse na ocalenie Unii Europejskiej i najcenniejszych wartości europejskiej integracji jest kontrolowane rozwiązanie strefy euro. Zwracają uwagę, że budowanie twardego jądra Unii może doprowadzić do większej katastrofy.

Jednocześnie doceniają, że dla Polski głównym czynnikiem wzrostu jest dostęp do rynku europejskiego i rosnące obroty handlowe między Polską i krajami Unii. Dzięki temu nasza gospodarka systematycznie rośnie i zmniejsza się różnica między Polską i bogatszymi krajami (Kawalec, Pytlarczyk 2016).

Negatywnie do funkcjonowania strefy euro odnosi się noblista Joseph Stiglitz, który pisze, że euro miało przynieść dobrostan, lecz stało się inaczej. Pokazuje, że dla krajów, które nie mają jeszcze dostatecznie silnej gospodarki, korzyści związane z euro są mniejsze niż negatywne zjawiska. W opinii Stiglitz'a strefy euro nie da się uratować w jej obecnym kształcie – konieczne byłoby wyjście z niej niektórych słabszych krajów. Stiglitz dobitnie pokazuje, że dzisiejsza struktura promuje raczej rozbieżności niż spójność w europejskiej wspólnocie i proponuje konkretne sposoby uleczenia tej sytuacji m.in. nowy system „elastycznego euro” (Stiglitz 2017).

Natomiast Jakub Borowski przekonuje, że korzyści z przyjęcia euro w Polsce będą większe niż koszty związane z tym procesem. Z jednej strony uczestnictwo w strefie euro stwarza możliwość trwałego i istotnego przyspieszenia wzrostu gospodarczego w Polsce.

Z drugiej strony ryzyko niedopasowania polityki pieniężnej EBC do potrzeb polskiej gospodarki jest niskie i najprawdopodobniej zmniejszy się po przyjęciu wspólnej waluty. Można również oczekiwać, że w przypadku nieprzyjęcia euro wahania kursu złotego będą wywierać destabilizujący wpływ na polską gospodarkę (Borowski 2008). Zgodnie z szacunkami NBP wprowadzenie euro w Polsce może przyczynić się do wzrostu PKB *per capita* o 8-12% w horyzoncie 20 lat. Oznacza to, że po przyjęciu euro można oczekiwać w Polsce istotnego przyspieszenia wzrostu gospodarczego.

Poparcie dla wprowadzenia euro w Polsce

Realizacja kolejnego etapu unii walutowej wiąże się również z akceptacją społeczeństwa do przyjęcia europejskiej waluty. Obserwując wyniki sondaży przeprowadzanych m.in. przez Eurobarometr czy CBOS można zauważyć, że jesteśmy coraz mniej przychylni wspólnej walucie.

Najnowsze badanie Eurobarometru przeprowadzone w kwietniu w 2017 r. w siedmiu krajach spoza strefy euro pokazuje, że 54% respondentów uważa, że wprowadzenie euro miało pozytywne skutki w krajach, które już używają wspólnej waluty.

Badanie pokazuje również, że poparcie dla euro jest bardzo zróżnicowana wśród siedmiu państw członkowskich UE. Wyniki pokazują, że większość obywateli w Rumunii (64%), Węgier (57%), Chorwacji (52%) i Bułgarii (50%) jest za wprowadzeniem euro. Z drugiej strony, większość obywateli w pozostałych trzech badanych krajach jest przeciwna wprowadzeniu euro w Czechach (70%), Szwecji (62%) i w Polsce (55%) (Eurobarometer 2017).

Według CBOS w 2017 r. społeczne poparcie dla członkostwa Polski w Unii Europejskiej było najwyższe od marca 2014 r. Do jego zwolenników zalicza się obecnie 88% dorosłych Polaków, a tylko 8% stanowią przeciwnicy przynależności naszego kraju do UE. Mimo bardzo wysokiego poparcia społecznego dla członkostwa w UE i znacznej aprobaty pogłębiania europejskiej integracji, utrzymuje się wyraźny sprzeciw wobec przyjęcia euro przez Polskę. Przeciwnych temu posunięciu jest 72% dorosłych Polaków, więcej niż kiedykolwiek w badaniach CBOS (o 4 p.p. więcej niż w październiku 2014 r., kiedy ostatnio badano tę kwestię). Jednocześnie odsetek zwolenników wprowadzenia euro jest najniższy w historii naszych badań – obecnie ideę tę popiera jedynie 22% ankietowanych (o 2 p.p. mniej niż poprzednio). Warto odnotować, że wyraźnie widoczna jest obawa przed powstaniem Europy dwóch prędkości i marginalizacją Polski w UE. Obawy te może wzmacniać ocena polityki rządzącej partii. Postrzegana polityka obecnych władz różni się bowiem z oczekiwaniami społecznymi (Boguska 2017).

Podsumowanie

Za motto w niniejszym opracowaniu przyjęto dwie sentencje łacińskie: *facta loquuntur* – fakty mówią same za siebie oraz *contra facta non valent argumenta* – wobec faktów argumenty muszą ustąpić. Dlatego też w opracowaniu wykorzystano dużą ilość aktualnych danych statystycznych w formie tabel, wykresów, które w faktyczny obrazowy sposób pokazują dystans dzielący Polskę gospodarkę od krajów strefy euro według kryteriów konwergencji realnej.

Przed wszystkim PKB *per capita* Polski należy do najniższych wśród państw UE i klasyfikowany jest dopiero na 22 miejscu wśród 28 państw unijnych. Jest też o 37% niższy od średniej tego wskaźnika w 19 państwach strefy euro.

Widoczna jest korelacja między powyższymi danymi a poziomem wynagrodzeń w Polsce, które są znacznie niższe niż w strefie euro. Stawki godzinowe w Polsce stanowiły zaledwie 34% płacy uzyskiwanej średnio przez pracowników w strefie euro. Prezentowane w tabeli 3 dane pokazują, że w Polsce zarówno płaca nominalna, jak i udział płac w PKB należy do najniższych w Europie.

Polska odnotowała spadek w powszechnie uznanych rankingach konkurencyjności, zajmując w nich relatywnie niską pozycję. W raporcie World Economic Forum (WEF), Polska jeszcze rok temu zajmowała 36 pozycję, co było najlepszym wynikiem w historii (zob. tabela 4). W obecnym rankingu Polska uplasowała się na 39 miejscu, a co gorsza wyprzedziła nas Rosja (która awansowała na 38 z 45 pozycji), Indonezja, czy Azerbejdżan.

W rankingu IMD Polska spadła znacząco o 5 miejsc na 38 pozycję wśród 63 ocenianych państw i na 21 miejsce w Unii Europejskiej. W Globalnym Indeksie Innowacyjności (*The Global Innovation Index 2017*), oceniającym 127 krajów, Polska zajęła 38 miejsce (25 w Europie), za Bułgarią, Słowacją i Łotwą.

Jednak najbardziej niepokojąca jest podana przez agencję Bloomberg lista państw o najwyższym zadłużeniu zagranicznym w relacji do PKB w 2018 r. Turcja, Węgry i Polska to, według wyliczeń Bloomberg, kraje o najwyższym udziale zadłużenia zagranicznego w relacji do PKB co czyni je najbardziej narażonymi na zmiany na rynku walutowym i odpływ kapitału. Wysoki i rosnący poziom zadłużenia zagranicznego powoduje aprecjację kosztów jego obsługi. Pokazuje to rentowność 10-letnich obligacji państwowych, oprocentowanie polskich obligacji w I kw. br. wynosiło 3,24% i należało do najwyższych w Europie, tylko obligacje Rumunii i Włoch miały wyższe oprocentowanie.

Realna konwergencja gospodarcza zajdzie wówczas, gdy poziom rozwoju Polski osiągnie poziom rozwoju krajów strefy euro i dopiero wówczas może być podjęta decyzja o przyjęciu euro. Osiągnięcie tego celu, wymaga radykalnej poprawy wszystkich wyżej omówionych mierników charakteryzujących poziom rozwoju i konkurencyjności polskiej gospodarki. Dlatego nasz PKB na jednego mieszkańca powinien dorównać średniemu poziomowi PKB na jednego mieszkańca w strefie euro.

Decyzja o przystąpieniu do strefy euro powinna być połączona z szerszą dyskusją nt. niezbędnych reform strukturalnych, które wzmocniłyby fundamenty polskiej gospodarki. Prezentowane w opracowaniu rozważania, oparte w dużej mierze na analizie wieloletnich doświadczeń krajów strefy euro wskazują, że wykorzystanie szansy na trwałe przyspieszenie wzrostu gospodarczego oraz wzrostu zamożności społeczeństwa po przyjęciu euro w dużym stopniu zależy od stopnia przygotowania polskiej gospodarki do funkcjonowania w ramach wspólnej polityki pieniężnej. Z tego względu wskazane jest, aby decyzja o przystąpieniu do strefy euro była poprzedzona przemyślanym programem reform, prowadzących do poprawy fundamentów polskiej gospodarki oraz dostosowania ich do uwarunkowań związanych z charakterystyką strukturalną innych krajów strefy euro. Istotnym czynnikiem w procesie

przygotowania gospodarki i społeczeństwa do wprowadzenia euro jest zbudowanie ogólnonarodowego konsensusu, co stanowi warunek sprzyjający skutecznemu przeprowadzeniu tego procesu (Ekonomiczne wyzwania... 2014). Brak politycznej decyzji w sprawie przyjęcia euro w Polsce będzie się wiązał z coraz większymi kosztami politycznymi, finansowymi i ekonomicznymi.

Bibliografia

- 2018 *Index of Economic Freedom* (2018), The Heritage Foundation, 02.02., <https://www.heritage.org/international-economies/commentary/2018-index-economic-freedom> [dostęp: 24.05.2018].
- Bilans Płatniczy Rzeczypospolitej Polskiej za IV kwartał 2017 r.* (2018), NBP, Warszawa.
- Boguska B. (2017), *Jakiej unii chcą Polacy?*, CBOS, komunikat z badań nr 50/2017.
- Borowski J. (2008), *Czy warto przyjąć euro w Polsce?* „Zeszyty FOR”, z. 4.
- Convergence criteria for joining* (2018), https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_pl [dostęp 16.05.2018].
- Curran E., Lianting Tu (2018), *Emerging-Market Stress Just Begun as Record Debt Wall Looms*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-05-23/emerging-market-stress-just-beginning-as-record-debt-wall-looms> [dostęp 16.05.2018].
- Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs* (2018), The World Bank, Washington, <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf> [dostęp 16.05.2018].
- Ekonomiczne wyzwania integracji Polski ze strefą euro* (2014), Narodowy Bank Polski, Warszawa.
- Eurobarometer: Majorities in four newer EU Member States are in favour of introducing the euro* (2017), European Commission, Brussels, https://ec.europa.eu/info/news/eurobarometer-majorities-four-newer-eu-member-states-are-favour-introducing-euro-2017-may-12_en [dostęp 16.05.2018].
- European Innovation Scoreboard 2017 (2017), European Union.
- GDP per capita in PPS* (2018), Eurostat, 17.08., <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1> [dostęp: 19.07.2018].
- Kawalec S., Pytlarczyk E. (2016), *Paradoks Euro: jak wyjść z pułapki wspólnej waluty?*, Poltext, Warszawa.
- Kosior A., Rubaszek M. (2014), *Ekonomiczne wyzwania integracji Polski ze strefą euro*, NBP, Warszawa.
- Kryteria konwergencji – warunkiem wejścia do strefy euro* (2018), <https://www.nbportal.pl/sloownik/pozycje-sloownika/kryteria-konwergencji> [dostęp: 16.05.2018].
- Long term government bond yields* (2018), Eurostat, 17.08., <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teimf050&plugin> [dostęp: 19.07.2018].
- Methodology and Principles of Analysis* (2018), <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-mission/methodology> [dostęp: 23.05.2018].

- Morawiecki zabiera głos po apelu ekonomistów* (2018), Money.pl, 03.01., <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artykul/mateusz-morawiecki-euro-w-polsce,242,0,2395378.html> [dostęp 18.05.2018].
- Przedsiębiorczość w Polsce* (2017), Ministerstwo Rozwoju, Warszawa.
- Przyjęcie euro – list otwarty. Premierze Morawiecki, już czas na euro* (2018), „Rzeczpospolita”, 02.01., <http://www.rp.pl/Finanse/301019939-Przyjecie-euro---list-otwarty-Premierze-Morawiecki-juz-czas-na-euro.html> [dostęp: 19.06.2018].
- Ranking konkurencyjności* (2018), <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/PL/wcy> [dostęp 23.05.2018].
- Schwab K. (2017), *The Global Competitiveness Report 2017-2018*, World Economic Forum, <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018> [dostęp: 24.05.2018].
- Słany K., Solga B. (2014), *Spoleczne skutki poakcesyjnych migracji ludności Polski*, Raport Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Stiglitz J. (2017), *W jaki sposób wspólna waluta zagraża przyszłości Europy*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Stryjek J. (2009), *Ekonomiczne, polityczne i społeczne aspekty rezygnacji z waluty narodowej*, Fundacja „Universitatis Varsoviensis”, Warszawa.
- Szklarz R. (2016), *Zadłużenie zagraniczne zagraża suwerenności. Polska musi uważać*, bankier.pl, 21.12., <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Zadluzenie-zagraniczne-zagraza-suwerenności-Polska-musi-uważac-3631368.html> [dostęp: 24.05.2018].
- The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard* (2017), European Union, Luksembourg
- The Global Innovation Index 2017. Innovation Feeding the World* (2017), the World Intellectual Property Organization (WIPO), Geneva, the Confederation of Indian Industry (CII), New Delhi.
- Tomczak-Woźniak E. (2015), *Konwergencja realna fundamentem powodzenia integracji monetarnej Polski ze strefą euro*, „Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie”, nr 59.
- Uchwała nr 48. Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 2014 r. w sprawie Wieloletniego Planu Finansowego Państwa na lata 2014-2017.
- Znana ekonomistka wymienia blaski i cienie wprowadzenia w Polsce euro* (2018), Business Insider Polska, 06.01., <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/euro-w-polsce-plusy-i-minusy-wymienia-prof-maczynska/lfj1g7m> [dostęp: 28.05.2018].
- (www1), <http://www.inwestinfo.pl> [dostęp: 28.05.2018].

The Level of Development of the Polish Economy as a Prerequisite for the Introduction of the Euro

Summary

The plans to accelerate the integration within the euro area always result in animation of the debate on the introduction of the common currency in Poland. It mainly happens due to the anxieties that there will have appeared the “hard core integration” or “two-speed Europe” without Poland’s participation. In order to comment these issues there is the need of primarily awareness and assessment of the degree of preparedness of the Polish economy determining the accession to the euro zone. In his paper, the author presented the criteria of nominal convergence adopted on the grounds of the Maas-

tricht Treaty of 1992, commonly considered as the bases of the measure that determines the degree of readiness of a given country to join the euro area. In his article, the author mainly focused on assessment of the level of real convergence of the Polish economy in the context of accession to the euro zone. He made an attempt to assess the situation of Poland in terms of the paramount criteria of real convergence vis-à-vis the euro zone as well as the selected member states of the European Union. The author made the assumption that the presentation of results of the ratio analysis of real convergence which, contrary to nominal convergence, will allow displaying a fuller picture of the legitimacy of the membership of the state in the monetary union. Fulfilment of the requirements, described as the indicators of real convergence, which relate, *inter alia*, to the volume of GDP, the level of employment and the state of the balance of payments, is extremely important for Poland as it is the condition for deriving benefits from the membership of the single-currency area. In his article, the author presented also benefits and costs Poland may have incurred upon the accession to the euro area. The official governmental sources indicate that, for the time being, there is not assumed any precise date of the accession to the euro zone, and merely declarations that it will be the possible shortest time-period as only Poland is fully ready to participate in the Economic and Monetary Union. In his work, the author made use of the subject literature as well as the materials and reports published by the National Bank of Poland, the Ministry of Finance, Eurostat, and the selected foreign research centres.

Key words: real convergence, euro area, Poland's economic development, benefits from EU membership, costs of EU membership.

JEL codes: E44, O11

Artykuł zaakceptowany do druku we wrześniu 2018 r.

Afiliacja:

dr Andrzej Janowicz

Akademia Finansów i Biznesu Vistula

Wydział Biznesu i Stosunków Międzynarodowych

ul. Stokłosa 3

02-787 Warszawa

e-mail; a.janowicz@vistula.edu.pl